

มุ่งเป้าหมายที่ปัจจัยเสี่ยงจำเพาะ ในการค้ามนุษย์ระดับท้องถิ่น

ลักษณะทั่วไป: อะไรคือมูลเหตุที่ทำให้บุคคลหรือชุมชนใดเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์¹ ซึ่งข้อสรุปโดยสามัญคือความยากจนและการขาดการศึกษา แต่ข้อพิศวงกลับไม่เป็นเช่นนั้น ด้วยปรากฏว่าในแต่ละท้องถิ่นที่ปัจจัยที่ทวีความเสี่ยงล้วนแตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดทำโครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ จึงต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้จากการศึกษาวิจัยทั้งในระดับบุคคลและชุมชนเพื่อป้องกันกลุ่มเสี่ยง ตลอดจนพัฒนาโครงการป้องกันที่สามารถวัดผลได้ เพื่อมิให้มีการค้ามนุษย์หรือการย้ายถิ่น โดยเสี่ยงภัย

โครงการป้องกันการค้ามนุษย์หลายโครงการล้วนสรุปอย่างกว้างๆ โดยไม่คำนึงถึงสภาพท้องถิ่น ว่าปัจจัยเสี่ยงหลักคือความยากจนและการไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องภัยจากการค้ามนุษย์ ด้วยเหตุนี้การจัดกิจกรรมป้องกันจึงมักมุ่งเน้นที่การจัดความยากจนและสร้างความตระหนักในเรื่องการค้ามนุษย์ โดยมีได้เริ่มต้นด้วยการสอบถามข้อเท็จจริง ว่าตัวการกระตุ้นการค้ามนุษย์นั้นแท้จริงแล้วเนื่องมาจากรายได้ของครอบครัว หรือการไม่เข้าใจ เรื่องการค้ามนุษย์และการย้ายถิ่นฐาน โดยปลอดภัยหรือไม่ ทั้งนี้การศึกษาในหลายท้องถิ่นของเอเชีย (และนอกเอเชีย) ล้วนแสดงให้เห็นว่าความยากจน การศึกษาน้อย หรือการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการค้ามนุษย์ มีปัจจัยสำคัญที่สร้างภาวะเสี่ยงและล่อแหลมแม้แต่น้อย ดังนั้นเราจึงต้องตั้งข้อสรุปด้วยความระมัดระวังมิฉะนั้นการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาการค้ามนุษย์ของเราอาจผิดพลาดจากเป้าหมายได้²

ปัจจุบัน ผลที่เกิดจากโครงการที่มุ่งเพื่อป้องกันและลดการค้ามนุษย์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำและยากที่จะวัดได้ ยกเว้นเฉพาะเพียงไม่กี่กรณี แท้จริงแล้ว มีความพยายามที่จะวัดผลกระทบที่เกิดจากโครงการดังกล่าวมีน้อยมาก³ ทั้งนี้เป็นที่ประจักษ์ดีว่าประชากรที่เชื่อว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงนั้น ต่างได้รับความรู้เรื่องการเสี่ยงภัยต่อการค้ามนุษย์อย่างท่วมท้น กระนั้นก็ยังมิผู้ตกเป็นเหยื่อปีละหลายหมื่นราย ในหลายกรณีเห็นได้ชัดว่าในระดับชุมชนนั้น มีเรื่องที่ซับซ้อนยิ่งกว่าความยากจนและการขาดความรู้ อันเป็นการบ่งบอกว่าจำเป็นต้องมีวิธีการแก้ปัญหาความยากจน มีการให้ทุนการศึกษา การสร้างความตระหนัก ทางเลือกในการดำรงชีพ รวมทั้งโครงการป้องกันการค้ามนุษย์ที่มีประสิทธิผลด้วย

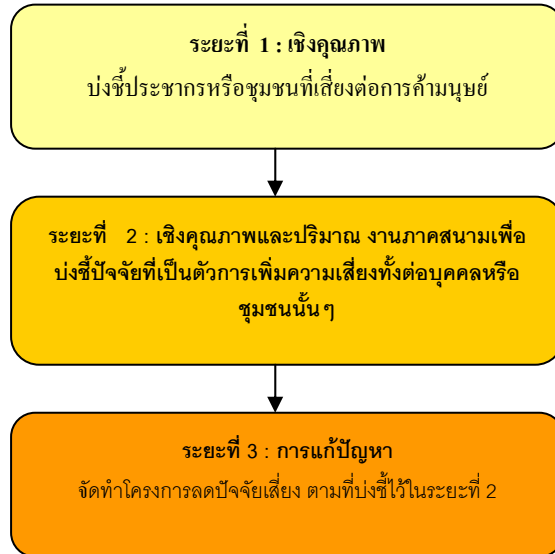
¹ ความเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ประกอบด้วยปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายนอกได้แก่สภาพครัวเรือน สังคมและเศรษฐกิจ และ ตัวแปรในเรื่องอาชญากรรมภายในครอบครัวและชุมชน ส่วนปัจจัยภายในนั้นได้แก่ วิธีคิดและมุมมองของบุคคลที่นำตัวเองและสมาชิกในครอบครัวไปสู่ภาวะเสี่ยง เพื่อแลกกับผลได้ทางเศรษฐกิจและสังคมภายในกรอบเวลาหนึ่งๆ

² สำหรับตัวอย่างอ้างอิง Regional Clearing Point (2005) . Second Annual Report on Victims of Trafficking in Southeastern Europe; Mongolian Gender Equality Center (2006) Human Trafficking in Mongolia: Risks, Vulnerability and Trauma; and Rende Taylor, LM (2005) Dangerous trade-offs: The behavioral ecology of child labor and prostitution in rural northern Thailand. *Current Anthropology* 46.

³ โครงการต่อต้านการค้ามนุษย์ในผู้หญิงและเด็กขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO-IPEC TICW) ภูมิภาคเอเชีย โดยที่โครงการนี้ได้ทำการวัดผลกระทบใน 5 ประเทศ ของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงในปี 2549 - 2550

UNIAIP ใช้วิธีการดำเนินงานที่ละเอียดขั้นตอนตามขนาดที่เหมาะสมและโดยครอบคลุม เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจเรื่องปัจจัยเสี่ยงต่างๆ การบูรณาการความเสี่ยงเป้าหมายไว้ในกรอบการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอนแสดงไว้ (ขวามือ) กล่าวคือการวิจัยสองขั้นตอนแรกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาค้ำมนุษย์โดยอาศัยข้อมูลจากการวิจัย เอกสารนี้ให้ภาพทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการกับความเสี่ยงเป้าหมาย โดยจะมอบเครื่องมือและเอกสารที่ครอบคลุมมากกว่าให้ตามคำขอ

ระยะที่ 1 คือการวางแผนและกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อบ่งชี้สภาพแวดล้อม ภาวะสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนปัจจัยส่วนบุคคลที่สร้างความเสี่ยงต่อการค้ำมนุษย์ ซึ่งส่วนใหญ่สามารถทำได้ด้วยการสำรวจนำร่องในภาคสนามและการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ

ระยะที่ 2 จัดกลุ่มตกปัญหาระดับชุมชน ควบคู่กับการสำรวจจุดวิกฤตเพื่อบ่งชี้ปัจจัยเสี่ยงที่แท้จริง และประชากรที่เป็นกลุ่มเสี่ยงสูงสุด การจัดกลุ่มพูดคุยในท้องถิ่นที่สามารถให้มุมมองถึงปัจจัยเสี่ยงที่แท้จริง วิธีนี้ทั้งทำได้ง่ายและรวดเร็ว โดยขนาดของกลุ่มต้องพอเหมาะเพื่อกระตุ้นให้ทุกคนร่วมออกความเห็นและข้อมูลที่ได้สามารถนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มต่างๆด้วย

‘มีใครบ้างที่มีคนในครอบครัวย้ายถิ่นไปจากหมู่บ้าน’

— ระยะที่ 1 โครงการนำร่องในเขตแห้งแล้งของพม่า จัดทำร่วมกันระหว่าง UNDP และ UNIAIP

การจัดกลุ่มพูดคุย หรือ Focus groups ทำให้เกิดการพูดคุยกันอันนำไปสู่การจัดเก็บข้อมูลในชุมชน ถือเป็นทางออกเพื่อหลีกเลี่ยงการสำรวจเพื่อจัดเก็บข้อมูลโดยตรง ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องอ่อนไหวสำหรับกรณี

การค้ำมนุษย์ ด้วยว่าแม้จะไม่ต้องเอ่ยถึง “การค้ำมนุษย์” แต่กลุ่มพูดคุยดังกล่าวก็สามารถเป็นเวทีสนทนา เพื่อให้มีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า การย้ายถิ่นฐานเพื่อออกไปหางานทำอาจเกิดความคิดพลาดได้อย่างไรบ้าง ทั้งพ่อแม่และเด็กหนุ่มสาวอาจถูกล่อลวงได้อย่างไร มีโอกาสในการจ้างงานและทางสังคมใดบ้างที่น่าดึงดูดใจ และทำอย่างไรจึงจะสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโอกาสที่ดูดีอย่างไม่น่าเชื่อ และทำอย่างไรชุมชนจึงจะสามารถวิเคราะห์สถานภาพของตนเองได้ พร้อมทั้งมีบทบาทสำคัญในการคิดค้นหาทางแก้ไขปัญหา

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มพูดคุย สามารถนำไปใช้บ่งชี้ตัวแปรต่างๆที่ควรปรากฏใน การสำรวจจุดวิกฤตเชิงปริมาณ นอกจากนี้จะทำหน้าที่สร้างความตระหนักรู้ตามวัตถุประสงค์ในการลดความเสี่ยงแล้ว อนึ่งการสำรวจจุดวิกฤตเชิงปริมาณนี้ยังสามารถให้มุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แท้จริง และการตัดสินใจซึ่งอาจไม่มีการกล่าวถึงในกลุ่มสนทนา (ซึ่งส่วนใหญ่มีกวนเวียนอยู่ในเรื่องความรู้

ความเข้าใจทั่วไปในชุมชนและความเชื่อถือทางวัฒนธรรม) ด้วยเหตุนี้การสำรวจจุดวิกฤตเชิงคุณภาพ จึงมิได้เป็นตัวชี้วัดถึงสิ่งที่ผู้คนคิดหรือพูดว่าเกิดขึ้น แต่เป็นตัวชี้วัดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

การสำรวจจุดวิกฤติประกอบด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มเป้าหมายในจุดวิกฤต โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มตัวอย่างที่เคยตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์หรือถูกแสวงประโยชน์ กับกลุ่มที่ยังไม่เคยถูกกระทำ ต่อจากนั้นจึงจัดเก็บข้อมูลของบุคคลในแต่ละกลุ่มโดยอิงตัวแปรหลากหลายทั้งครอบครัว ครัวเรือน และชุมชน โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ขึ้นต่อไปนำข้อมูลจากทั้งสองกลุ่มมาเปรียบเทียบกัน เพื่อบ่งชี้ว่า ปัจจัยใดคือตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดอันนำไปสู่การถูกค้ามนุษย์หรือการถูกแสวงประโยชน์

เจ้าหน้าที่ **UNIAP** ในพม่าจัดทำกลุ่มสนทนากับกลุ่มเสี่ยงเป้าหมายในระยะ 2 ของการดำเนินงานของ **UNIAP** ในเขตแห้งแล้งในพม่า (ชาย) รอยยิ้มคือเครื่องบ่งชี้ของการเข้ามีส่วนร่วมและความเปิดเผย (เราหวังเช่นนั้น) จากการจัดกลุ่มสนทนากับกลุ่มเสี่ยงเป้าหมายที่เมืองเคนดอล ประเทศกัมพูชา (ขวา)

ระยะที่ 3 คือการกำหนดรูปแบบโครงการ และการปรับเปลี่ยนสู่การปฏิบัติตามความเหมาะสมจากการเรียนรู้จากการวิจัยในระยะที่ 1 และ ที่ 2 เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ตารางข้างล่างเอกสารนี้ แจกแจงรายการตัวอย่างปัจจัยเสี่ยงที่พบเห็นทั่วไปบางประการ ทั้งทั้งอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงพร้อมทั้งตัวอย่างการเข้าแก้ปัญหา ซึ่งได้ผลมากบ้างน้อยบ้างในการลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ข้อสำคัญในการพิจารณตารางนี้คือ การตระหนักว่าในหลายสถานการณ์ ภาวะส่อแหลมเกิดจากปัจจัยเสี่ยงหลายประการร่วมกัน ดังนั้นจึงพึงให้ความสำคัญในเรื่องนี้เมื่อกำหนดโครงการในการแก้ปัญหา

กล่าวโดยสรุปคือ วัตถุประสงค์โดยรวมของการเข้าถึงกลุ่มเสี่ยงเป้าหมาย คือการมุ่งแก้ปัญหาในชุมชนที่เป็นจุดวิกฤต ด้วยการให้ผู้คนพูดและคิดถึงประเด็นต่างๆที่มีผลกระทบต่อพวกตน และให้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาทางออกให้กับชุมชน อนึ่งการดำเนินการนี้ยังช่วยให้ทั้งชุมชนและนักพัฒนาเกิดความเข้าใจถึงปัจจัยเสี่ยงอย่างแท้จริง (ไม่ใช่เพียงมีมุมมองเท่านั้น) เพื่อให้สามารถออกแบบโครงการป้องกันการค้ามนุษย์ และลดความเสี่ยงร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทำอย่างไรจึงจะจัดการควบคุมปัจจัยเสี่ยงเรื่องการค้ามนุษย์บางประการ ที่พบเห็นทั่วไปในอนุภูมิภาคผู้นำโขง ได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่านี้

ข้อมูลความเสี่ยง	วิธีป้องกันที่เหมาะสม
คนหนุ่มสาวต้องการออกจากหมู่บ้านไปหางานทำ และเพื่อผจญโลก ไม่ว่าสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวจะเป็นเช่นไร	- ส่งเสริมให้มีข้อมูลว่าด้วยการย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัยสำหรับคนหนุ่มสาวที่ต้องการย้ายถิ่น
คนพากันคิดว่า “ชนชั้นกลาง” ชอบย้ายถิ่นฐานมากกว่าคนที่ยากจนที่สุด เนื่องจากมีหนทางที่จะทำได้	- ให้การอบรมทักษะในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพหากทำได้
การได้รับการศึกษาสูงขึ้น ทำให้คนหนุ่มสาวที่มีการศึกษา มุ่งไปหางานทำในเมืองใหญ่	- ส่งเสริมและบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยนายหน้าจัดหางานที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ
ภาวะคับขันทางการเงินในครอบครัว เช่นพ่อแม่เกิดป่วยไข้ ทำให้ลูกๆต้องขวนขวายหาเงินมาชำระค่ารักษา ซึ่งทำให้เด็กเป็นหนี้แรงงาน	- จัดให้มีเงินกู้เพื่อการรักษาพยาบาลหรือเรื่องฉุกเฉินดอกเบี้ยต่ำสำหรับชาวบ้าน - ให้มีการแสดงความเห็นในนโยบายว่าด้วยการปรับปรุงสวัสดิการต่างๆ
ปริมาณสัตว์น้ำที่ลดลงในเขตประมงดั้งเดิม ทำให้ผู้ชายที่เป็นชาวประมงหมดทางเลือกในการเลี้ยงชีพ	- สนับสนุนทางเลือกในการดำรงชีวิต - จัดโครงการเกษตรและสิ่งแวดล้อมหากทำได้ - ส่งเสริมการย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัยพร้อมข้อมูลสำหรับเด็กหนุ่มหรือผู้ชาย
ภัยธรรมชาติตามฤดูกาลในบางท้องที่ ทำให้ยากลำบากอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต	- จัดให้มีโครงการเกษตรหรือสิ่งแวดล้อม - สนับสนุนให้มีทางเลือกในการดำรงชีวิต - ส่งเสริมการย้ายถิ่นฐาน โดยปลอดภัยพร้อมข้อมูลสำหรับผู้ย้ายถิ่น

วิธีจัดเก็บข้อมูล UNIAP / SIREN เพื่อกลุ่มเสี่ยงเป้าหมาย

- การประเมินเชิงคุณภาพเพื่อเข้าถึงความรู้และมุมมองของแหล่งข้อมูล
- การสำรวจจุดวิกฤตเชิงปริมาณ เพื่อบริเวณแหล่งต้นทางหรือปลายทาง
- การสำรวจผู้ตกเป็นเหยื่อโดยตรวจสอบเส้นทางและแผนที่
- การเลือกทดลองเพื่อกำหนดการต่อต้านความเสี่ยงและวิธีการที่ดีกว่า

วิธีอื่นที่เลือกใช้โดย UNIAP / SIREN

- การจัดทำเอกสารว่าด้วยหนี้แรงงาน
- วิธีการสัมภาษณ์ผู้ค้ามนุษย์ที่ถูกดำเนินคดี
- แผนที่เส้นทางปฏิบัติการของนายหน้าหรือผู้ค้ามนุษย์
- การประเมินผล : โครงการสร้างศักยภาพในการต่อต้านการค้ามนุษย์
- การประเมินผล : การประเมินผลกระทบโดยรวม

SIREN คือโครงการที่สนับสนุนโดย

โครงการความร่วมมือสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคผู้นำโขง

สำนักงานโครงการประจำภูมิภาค (UNIAP/PMO)

อาคารสหประชาชาติ ชั้น 7 B

ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200 ประเทศไทย

www.no-trafficking.org